

ARAŞTIRMA RESEARCH

Üniversite Öğrencilerinde Duygusal İşleme Ölçeği Türkçe Formunun Psikometrik Özellikleri

Psychometric Properties of the Emotional Processing Scale Turkish Form in University Students

Cennet Yastıbaş¹, Duygu Güngör Culha¹, Gülay Dirik¹

Öz

Bu çalışmada Duygusal İşleme Ölçeği'ni (DİÖ) Türkçeye uyarlanıp üniversite öğrencilerinden oluşan bir örneklemede psikometrik özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. DİÖ yaşları 18 ile 33 arasında değişen 484 üniversite öğrencisine uygulanmıştır. Cronbach alfa ve test-tekrar test güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır. Faktörleri belirlemek için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Geçerliliğin değerlendirilmesi amacıyla Courtauld Duygusal Kontrol Ölçeği, Toronto Aleksitimi Ölçeği ve Kısa Semptom Envanteri kullanılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi neticesinde ölçeğin 25 maddelik versiyonunun kabul edilebilir uyum gösterdiği saptanmış olup ekstra model testleri ile formun hem orijinal versiyonu uyumlu olarak 5 alt boyut puanlarının hem de toplam puanlarının kullanılabilirliği belirlenmiştir. Güvenirlik analizleri ölçeğin toplam puan ve alt boyutlarının kabul edilebilir içsel tutarlık katsayılarına sahip olduğunu göstermiştir. Ayrıca, geçerlik bağlamında, DİÖ ile aleksitimi, duygusal kontrol ve psikolojik belirtiler arasında beklenen şekilde pozitif yönde ilişkiler bulunmuştur. Çalışmanın sonucunda DİÖ Türkçe formunun üniversite öğrencilerinde duygusal işlemeyi ölçmede kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu görülmüştür.

Anahtar sözcükler: Duygu, duygusal işleme, faktör analizi, geçerlik, güvenilirlik

Abstract

The aim of this study was to adapt the Emotional Processing Scale (EPS) to Turkish and find out the psychometric properties of the adapted scale in a sampling composed of university students. The EPS was administered to 484 university students whose ages were between 18 and 33. Cronbach's alpha and test-retest reliability coefficients were calculated. Confirmatory factor analysis was used to determine the factors. To assess and evaluate the validity of the adapted scale, Courtauld Emotional Control Scale, Toronto Alexithymia Scale and Brief Symptom Inventory were used. According to confirmatory factor analysis, the 25-item version of the scale has an acceptable validity and it was determined through additional model tests that both the scores of five sub-dimensions of the scale in line with the original scale and the total score can be used. The reliability analyses indicated that the total score and sub-dimensions of the scale have acceptable internal consistency coefficients. Besides, in terms of validity, positive high correlations were found out between alexithymia, emotional control and psychological symptoms and the EPS as expected. We can conclude that the Turkish version of the EPS is a reliable and valid scale to measure emotional processing in university students.

Keywords: Emotion, emotional processing, factor analysis, validity, reliability

¹ Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir

✉ Cennet Yastıbaş, Dokuz Eylül Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İzmir, Turkey
cennetyastibas@gmail.com

Geliş tarihi/Received: 14.05.2020 | Kabul tarihi/Accepted: 30.07.2020 | Çevrimiçi yayın/Published online: 25.12.2020

DUYGUSAL işleme kavramı çeşitli psikolojik rahatsızlıkların oluşması ve devam etmesini anlamada ve psikoterapötik değişimin değerlendirilmesinde her geçen gün daha fazla önemli hale gelmektedir (Foa ve Kozak 1986, Rachman 2001, Baker ve ark. 2012). Foa ve Kozak (1991) insanların olumsuz yaşam olaylarına dair anılarını olumlu anılara oranla daha sık yeniden deneyimlediklerini öne sürmüşlerdir. Bir başka ifade ile kişinin sevdiği birinin kaybına eşlik eden üzüntü duygusunu kayıp anındaki gibi yeniden deneyimleyebilme ihtimali arkadaşının düğününü hatırladığında hissettiği neşeden daha olasıdır. Bununla birlikte, duygusal yeniden deneyimlemenin şiddetinin zamanla azalması beklenmektedir. Bu noktada, Rachman duygusal yeniden deneyimlemenin zamanla azalmasının altında yatan mekanizmanın duygusal işleme olduğunu belirtmiştir. Rachman (1980) tarafından ilk kez ortaya atılan bu kavram zihnin duygusal sıkıntılar ile tamamen meşgul olduğu ve ardından duygusal sıkıntının azaldığı ancak diğer deneyim ve davranışların herhangi bir bozulma veya aksama olmadan devam edebildiği bir süreç olarak tanımlanmıştır (Rachman 2001). Eğer kişiler stresli yaşam olaylarını başarılı bir şekilde işlemeyemezse ve duygusal sıkıntı ortadan kaldırılamaz ise bir takım sorunlar yaşayabilmektedirler. Duygusal işlemedeki başarısızlık yoğun bir uyarılma ile birlikte kabuslar, istemsiz düşünceler, o anı tekrar yaşıyormuş gibi hissetme, huzursuzluk ve odaklanma zorlukları gibi belirtilere yol açabilmekte ve kişiler travma sonrası stres bozukluğu yaşayabilmektedirler (Rachman 2001).

Başarısız duygusal işleme, travma sonrası stres bozukluğunun (Litzi ve ark. 2000, Kemmis ve ark. 2017) yanı sıra depresyon (Teasdale 1999, Honkalampi ve ark. 2000, Garnefski ve ark. 2001, Joorman ve Gotlib 2010), kaygı (Foa ve Kozak 1986, Baker ve ark. 2004, Martin ve Dahlen 2005, Cisler ve ark. 2010) yeme bozuklukları (Gilboa-Schechtman ve ark. 2006, Oldershaw ve ark. 2012, Lule ve ark. 2014) gibi bozukluklarla ilişkili bulunmuştur. Ayrıca, kronik sırt ağrısı (Esteves ve ark. 2013), irritabl barsak sendromu (Sibelli ve ark. 2018) gibi somatik yakınmalar yaşayan kişilerin duygusal işlemede sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir. Bununla birlikte fiziksel hastalıkların yaratmış olduğu psikolojik sıkıntıların anlaşılması için de duygusal işleminin önemli olduğu tespit edilmiştir (Weihs ve ark. 2008, Gay ve ark. 2017, Martino ve ark. 2019). Baker ve arkadaşları (2004) panik bozukluk tanısı alan kişilerle sağlıklı kontrol gruplarını karşılaştırmış ve panik bozukluk yaşayan kişilerin duygusal işlemede özellikle duygularını kontrol etmede (örn., duygularını bastırma, duyguları hakkında sessiz kalma, duygularını saklama) sağlıklı kontrol gruplarına göre daha fazla sıkıntı deneyimlediklerini rapor etmişlerdir. Sonuç itibarıyla, stresli yaşam olaylarının yarattığı duyguları işlemede yaşanan sorunların fiziksel ve psikolojik sıkıntılar ile pozitif ilişkili olduğu ve duygusal işleminin önemli bir yordayıcı faktör olduğu görülmüştür.

Baker ve arkadaşları (2007), Rachman'ın duygusal işleme kuramını genişletmiş ve stresli yaşam olaylarının başarılı bir şekilde duygusal işlemlenmesini engelleyen psikolojik mekanizmayı da açıklayan üç aşamalı bir model geliştirmiştir. Bu modele göre olumsuz yaşam olayları bir girdi olarak bilinçli ya da bilinçsiz kayıt edilmekte ve bilişsel değerlendirme devreye girmektedir. Negatif yaşam olayları süregelen (örn., evlilik krizleri) olabildiği gibi gün içerisinde yaşanan bir tartışma da olabilir ve bu duygusal deneyimlerin ön koşulu olarak kabul edilir. Yaşanan olayın bilişsel değerlendirilmesi hızlı ve bilinçsiz olabilir. Bu değerlendirmeler olayın anlamını etkileyerek duyguları şekillendirebilir. Bu aşamada kişiler olayları yanlış yorumlayabilirler, olaydan kaçınabilirler ve böylece deneysel aşama ortaya çıkar. İkinci aşamada duyguların farkındalığı, isimlendirilmesi ve olaylarla ilişkilendirilmesi gibi bir takım zorluklarla karşılaşmaktadır. Kişiler bu aşama-

da duygularını adlandıramayabilir, duygularının farkında olamayabilirler, beden duyularından ayırt edemeyebilir ya da duygularına çok odaklanabilir, duygular ile tetikleyici yaşam olayı arasında bağlantı kuramayabilirler. Bir sonraki aşama ise modelin son aşaması olan duygusal dışavurumdur. Bu aşama bir sonuç olarak değerlendirilmektedir. Bu aşamada güçlü ve yoğun duyguların kontrol edilememesinin davranışsal, sözel ve fizyolojik olarak etkileri ve duyguların ifade edilmesine ilişkin olumsuz inanç ve değerler ile ilgili sorunlar yaşanmaktadır. Her bir aşamada kişiler farklı işleme stilleri gösterebilmektedir (Baker ve ark. 2007, Baker ve ark. 2010, Baker ve ark. 2012). Kısaca, duygusal işleme modeli stresli bir olayın kayıt edilmesiyle yaşantısal ve dışavurum aşamalarından oluşan bir süreci kapsamaktadır.

Baker'in geliştirdiği modelin aşamaları incelendiğinde aleksitimi (Taylor, 1984), duygusal farkındalık (Lane ve Schwartz 1987), duygu düzenleme (Gross ve Thompson 2007) ve duygusal dışavurum (Pennebaker 1997) gibi psikopatolojilerle ilişkili çeşitli duygu süreçlerini kapsadığı görülmektedir. Bu bağlamda Duygusal İşleme modeli ilgili alanyazında ayrı ayrı ele alınan kavramları bir araya getiren kapsamlı bir yapı ortaya çıkarmaktadır (Baker ve ark. 2013). Bununla birlikte, duygusal işleme ile örtüşen çok çeşitli ölçüm araçları ilgili alanyazın çalışmalarında kullanılmaktadır. Sıklıkla duygusal işleme değerlendirmek için Toronto Aleksitimi Ölçeği (Bagby ve ark. 1994), Duygusal Farkındalık Düzeyi Ölçeği (Lane ve ark. 1990), Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği (Gratz ve Roemer 2004), Duygu Düzenleme Ölçeği (Gross ve John 2003), Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği (Garnefski ve ark. 2001), Berkeley Duygu İfadesi Ölçeği (Gross ve Munoz 1995) kullanılmaktadır. Ancak bu ölçüm araçları incelendiğinde duygusal işleme olarak değerlendirilen yapının sadece algılama, düzenleme ve ifade etme gibi belirli bölümlerine odaklanmaları nedeniyle Baker ve arkadaşları (2007) duygusal işleme tüm boyutlarını kapsayan Duygusal İşleme Ölçeği'ni geliştirmişlerdir.

Duygusal İşleme Ölçeği ilk olarak 8 alt boyuttan oluşan 38 maddelik bir ölçüm aracı olarak geliştirilmiş ancak düşük iç tutarlılık katsayısına sahip maddelerin olması ve uygulamalardan elde edilen bulgular doğrultusunda yeniden revize edilerek 25 maddeden ve beş faktörden oluşan bir ölçeğe dönüştürülmüştür (Baker ve ark. 2007, 2010). Ölçeğin 25 maddelik versiyonunda yer alan beş faktör Baker'in modelindeki üç aşamadaki duygusal işleme biçimlerine karşılık gelmektedir. Baskılama faktörü; duyguları aşırı kontrol etme çabası ile ilişkili bir faktördür. İşlenmemiş duygu belirtileri faktörü; istemsiz, kalıcı ve tekrarlayıcı olumsuz duygusal deneyimlerle ilişkili olup duygusal malzemenin tam olarak işlenmediğine işaret etmektedir. Düzenlenmemiş duygular faktörü duyguların ifade edilmesi (dışa vurumu) aşamasındaki duygusal işleme biçimi olup duygu ve davranışları kontrol etmedeki başarısızlıktan dolayı duyguların ifade edilmesindeki zorluklarla ilişkilidir. Bu faktör aynı zamanda duyguların kontrol edilebilirliği olarak da adlandırılabilir. Kaçınma faktörü; olumsuz duygu ve uyanılardan kaçınmaya işaret etmekte ve girdi aşamasında ortaya çıkan bir duygusal işleme biçimidir. Son olarak, zayıf duygusal deneyim faktörü; zayıf duygusal içgörü ile ilişkili olup duyguları anlama zorluğunu ve duygusal kayıtsızlığı (umursamazlık, duygusal kopma) içermektedir (Baker ve ark. 2010).

Duygusal İşleme Ölçeği çeşitli amaçlar için kullanılabilir. Psikolojik ve fiziksel rahatsızlıkların yanı sıra genel popülasyonda duygusal işleme stillerinin tanımlanması ve değerlendirilmesi; fiziksel, psikosomatik ve psikolojik bozuklukların ve belirtilerin gelişiminde duygusal işleme katkısının ve rolünün belirlenmesi; tanı bazında duygu süreçlerinin farklı gruplar arasında karşılaştırılması; kültürler arası duygusal işleme

leme farklılıklarının değerlendirilmesi; terapötik müdahalelerde duygulardaki değişimin değerlendirilmesi; terapötik ortamlarda sağaltım için duygusal işleme stillerine göre uygun teknik ve yöntemlerin kullanılmasına karar verilmesi; araştırma bağlamında öğrenci örnekleme, sağlıklı örneklem ve klinik örneklem gibi farklı örneklemelerde duygusal işlemenin sınıflandırılarak psikolojik ve fiziksel iyi oluşla ilişkisinin değerlendirilmesi başlıca kullanım alanlarıdır (Baker ve ark. 2015; Gay ve ark. 2019). Özetle, Duygusal İşleme Ölçeği hem klinik hem de klinik olmayan araştırmalarda ve psikoterapi uygulamalarında kullanılmaktadır. Ayrıca pek çok dile de uyarlaması yapılmıştır. Üniversite öğrenci gruplarında örneğin Çince (Wang ve ark. 2013), İspanyolca (Orbegozo ve ark. 2018), Fransızca (Gay ve ark. 2019), Lehçe (Gorska ve Jasielska 2010) ve multipl skleroz, kronik ağrı, lösemi gibi tıbbi örneklem ile bipolar bozuklukta Fransızca (Gay ve ark. 2019) ve sınırda kişilik bozukluğunda Lehçe (Gorska ve Jasielska 2010) uyarlamaları ölçeğin farklı kültürlerde ve farklı örneklem gruplarında geçerli ve güvenilir olduğunu göstermiştir. Ülkemizde duygusal işlemenin farklı boyutlarını ölçen ölçüm araçları kullanılmakta ancak duygusal algılama, düzenleme ve dışavurumu bir arada kapsamlı olarak değerlendiren bir ölçüm aracı bulunmamaktadır. Bu bağlamda Duygusal İşleme Ölçeği'nin alanyazına kazandırılması ile klinik ve klinik olmayan örneklemelerle yapılan çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle bu çalışmanın amacı Duygusal İşleme Ölçeği'nin Türkçe'ye çevrilerek güvenilirlik ve geçerlik analizlerinin yapılmasıdır.

Yöntem

Örneklem

Araştırmanın örneklemini Dokuz Eylül Üniversitesinde çeşitli bölümlerde lisans öğrenimine devam eden 484 öğrenci oluşturmuştur. Katılımcıların %58.9 (K=285)'ünün kadın ve %41.1 (E=199)'inin erkek olduğu örneklemin yaş ortalaması 20.55 (Yaş Aralığı 18-33, ss=2.36) olarak hesaplanmıştır. Katılımcılardan %21'i (s=102) yaşamları boyunca en az bir kez psikiyatrik yardım arayışında bulduklarını belirtmiş ve yardım arama sebepleri incelendiğinde depresyon ve kaygı ağırlıklı sorunlar listelenmiştir. Ölçümler alındığında katılımcılardan hiç biri aktif bir psikoterapi sürecinde değildir.

Ölçekler

Sosyodemografik bilgi formu

Araştırmacılar tarafından katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ile ilgili bilgilerin elde edilmesi için oluşturulmuştur. Sosyo-demografik bilgi formu katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, medeni durum gibi sosyo-demografik bilgilerinin yanı sıra, şu ana kadar herhangi bir psikiyatrik/psikolojik rahatsızlıkları olup olmadığı, bir uzmandan yardım alıp almadıkları, psikiyatrik ilaç kullanıp kullanmadıkları, fiziksel herhangi bir hastalıklarının olup olmadığı gibi psikolojik ve fiziksel sağlıklarının değerlendirildiği toplamda 12 madde içermektedir.

Duygusal İşleme Ölçeği (DİÖ)

Roger Baker ve arkadaşları (2007) tarafından geliştirilen ölçeğin ilk formu 38 maddeden oluşmaktadır. 38 maddelik ilk formunda geçerlik çalışmaları için Courtauld Duygusal Kontrol Ölçeği, Toronto Aleksitimi Ölçeği ve depresyon ve anksiyete için semptom

ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin aleksitimi, duygusal kontrol ile depresyon ve anksiyete belirtileri ile anlamlı pozitif korelasyonel ilişkili olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte üniversite öğrencileri ve yetişkin grubundan oluşan sağlıklı kontrol grubu ile psikiyatriye yönlendirilen klinik örneklem grubu arasında duygusal işleme açısından anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Ölçek maddelerine yönelik gelen geri bildirimler ve düşük faktör yükleri nedeniyle ölçeğe 15 yeni madde eklenmiş ve açılımlı faktör analizi ile test tekrar test analizleri yapılmıştır (Baker ve ark. 2010). Örneklem için sağlıklı kontrol grupları, tıbbi rahatsızlık grubu ve klinik örneklem kullanılmıştır. Ölçeğin revize edilmiş mevcut formu toplam 25 maddeden oluşmakta ve 10'lu derecelendirme (0: Hiç katılmıyorum, 9: Tamamen katılıyorum) ile değerlendirilmektedir (Baker ve ark. 2010). Baskılama (örn., Duygularımı içime attım.), İşlenmemiş Duygu Belirtileri (örn., Aynı duygusal durum hakkında defalarca düşündüm), Düzenlenmemiş Duygular (Örn., Üzgün ya da kızgın olduğumda söylediklerimi kontrol etmek zordu), Kaçınma (örn., Hoşuma gitmeyen şeylere bakmaktan kaçındım) ve Zayıf Duygusal Deneyim (örn., Duygularım bana ait değil gibiydi) olmak üzere toplam 5 alt ölçekten oluşmaktadır. Alt ölçeklerin Cronbach alfa değerleri sırayla Baskılama için .80; İşlenmemiş Duygu Belirtileri için .73; Düzenlenmemiş Duygular için .83; Kaçınma için .70 ve Zayıf Duygusal Deneyim için .76 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin toplam puan için Cronbach alfa değeri .90 olarak bulunmuştur. Sonuç itibariyle, DİÖ'nün hem normal hem de klinik kullanım için uygun olduğu rapor edilmiştir.

Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAÖ)

Bagby ve arkadaşları (1994) tarafından geliştirilen Toronto Aleksitimi Ölçeği 20 maddeden oluşan ve 5'li likert ile değerlendirilen bir ölçektir. Duygularını Tanımada Güçlük, Duyguları Söze Dökmede Güçlük ve Dışa-Dönük Düşünme olarak 3 alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar yüksek aleksitimik seviyeyi göstermektedir. Ölçeğin Türkçe'ye çevrilip geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Güleç ve arkadaşları (2009) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin toplam puan iç tutarlık katsayısı .78, alt ölçeklerin ise .57 ve .80 arasında değiştiği rapor edilmiştir. Ölçeğin yapılan psikometrik değerlendirmeleri ölçeğin kültürümüzde kullanılabileceğini ortaya koymuştur. Mevcut çalışma için alt boyutların iç tutarlık katsayıları .64 ile .83 arasında değişirken, ölçeğin toplam iç tutarlık katsayısı .81 olarak hesaplanmıştır.

Courtauld Duygusal Kontrol Ölçeği (CDKÖ)

Kişilerin duygularını kontrol düzeylerini değerlendiren bu ölçek Watson ve Greer (1983) tarafından geliştirilmiştir. Öfke, Kaygı ve Mutsuzluk olmak üzere üç alt ölçeği vardır. 4lü derecelendirme ile cevaplanan bu ölçeğin dilimize uyarlama ve geçerlik güvenilirlik çalışması Okyavuz (1993) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin toplam iç tutarlık katsayısı .87, alt boyutların iç tutarlık katsayısı .77 ile .83 arasında değişmektedir ancak test tekrar test çalışmalarında iç tutarlık katsayılarının düşük bulunması ölçeğin katılımcıların içinde bulunduğu duygulanım durumundan kolayca etkilenebileceğini ancak değerlendirdiği özellik bakımında iç tutarlık sağladığını göstermektedir. Mevcut örneklem için ölçeğin toplam puan iç tutarlık katsayısı .81 ve alt ölçeklerin iç tutarlık katsayıları .75 ve .85 arasında değişmektedir.

Kısa Semptom Envanteri (KSE)

Çeşitli psikolojik belirtileri taramak amacıyla kullanılan ölçek Derogatis (1992) tarafından geliştirilmiştir. Anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon ve hostilite olmak üzere toplam beş faktör ve 53 maddeden oluşan 5'li likert tipi bir ölçektir. Türkçe uyarlama çalışmaları üç ayrı örneklem grubu ile Şahin ve Durak (1994) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin toplam puanın iç tutarlık katsayısının .93 ile .96 arasında; alt ölçeklerin iç tutarlık katsayısının ise .63 ile .86 arasında değiştiği rapor edilmiştir (Şahin ve Durak, 1994). Geçerlik ve güvenilirlik analizleri doğrultusunda kültürümüzde kullanıma uygun olduğu görülmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar psikolojik belirtilerin sıklığını göstermektedir. Mevcut örneklem için ölçeğin toplam puan iç tutarlık katsayısı .96 ve alt ölçeklerin iç tutarlık katsayıları .78 ve .88 arasında değişmektedir.

İşlem

Duygusal İşleme Ölçeği'nin uyarlama çalışmasına başlamadan önce ölçeği geliştiren Prof. Dr. Roger Baker'dan çeviri izni alınmıştır. Araştırmaya başlamak için öncelikle Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Etik Kurulu'ndan gerekli etik izin alınmıştır (Karar tarihi: 08.11.2017, toplantı sayısı:23, karar:1). Ardından Dokuz Eylül Üniversitesi'nde farklı fakültelerde eğitimlerine devam eden lisans öğrencilerinden veriler toplanmıştır. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanmakta olup, tüm katılımcılardan bu çalışma için aydınlatılmış onam formu toplanmıştır. Ölçek maddeleri Dokuz Eylül Üniversitesi'nde psikoloji doktora programına devam eden iki uzman psikolog ve bir doçent doktor tarafından birbirinden bağımsız şekilde Türkçe'ye çevrilmiştir. Ardından, çeviri yapan uzmanlar bir araya gelerek ölçek maddeleri için en uygun çeviriye birlikte karar vermişlerdir. Türkçe'ye çevrilen ölçek her iki dile hakim psikoloji alanında doktora yapan uzman bir psikolog tarafından geri çevrilmiştir. Geri çeviri incelendikten sonra ölçeğin geliştiricisi Prof. Dr. Roger Baker'a tekrar gönderilmiş ve gelen geri bildirimler doğrultusunda ölçeğe son hali verilmiştir.

Ölçek seti başta aydınlatılmış onam formu ve sosyodemografik bilgi formu olmak üzere diğer ölçüm araçları her bir katılımcıya karışık sırada verilmiştir. Test-tekrar test güvenilirliği için rastgele seçilmiş 95 lisans öğrencisinden öğrenci numaralarını yazmaları istenmiş ve ölçek iki hafta ara ile bu öğrencilere tekrar uygulanmıştır. Öğrenci numaralarının sadece eşleştirme için yapılacağı bilgisi verilmiştir. Numaralar eşleştirilerek 95 öğrencinin test tekrar test sonucu hesaplanmıştır.

İstatistiksel analiz

DİÖ'nün Türkçe formunun psikometrik özelliklerini incelemek için veriler IBM SPSS 23.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. DİÖ'nün yapı geçerliğini test etmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi için LISREL 8.80 istatistik paket programı kullanılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi için üç ayrı model test edilmiştir. Sözü edilen modellerin sınanması için model uyum ölçütlerinden root mean square error of approximation (RMSEA) ve comparative fit index (CFI) kullanılmıştır. Yakınsak geçerlik analizleri için ölçeğin araştırmada kullanılan diğer ölçüm araçları ile ilişkisi Pearson korelasyon analizleri hesaplanarak yapılmıştır. DİÖ'nün Türkçe formunun güvenilirlik analizleri için Cronbach alfa katsayısı hesaplanmıştır. Zamansal değişmezliği gösteren test-tekrar korelasyonu ile birlikte madde toplam puan analizleri yürütülmüştür.

Bulgular

Güvenirlilik

Ölçeğin güvenirlik analizleri için Cronbach α katsayıları, madde toplam puan korelasyonları ve test-tekrar test uygulaması yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe formunun toplamının iç tutarlık katsayısı .90 olarak bulunmuştur. Her bir alt ölçeğin Cronbach α katsayıları ise sırasıyla; baskılama için .87; işlemlenmemiş duygu belirtileri için .82; düzenlenmemiş duygular için .79; zayıf duygusal deneyim için .76; kaçınma için .53 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin madde-toplam puan korelasyonları incelendiğinde, ölçeği oluşturan 25 madde ile toplam puanı arasındaki ilişkinin pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı olduğu korelasyon katsayılarının ise .10 ile .72 arasında değiştiği bulunmuştur ($p<0.001$). Madde toplam puan korelasyonları ve diğer istatistiki değerler Tablo 1'de sunulmuştur.

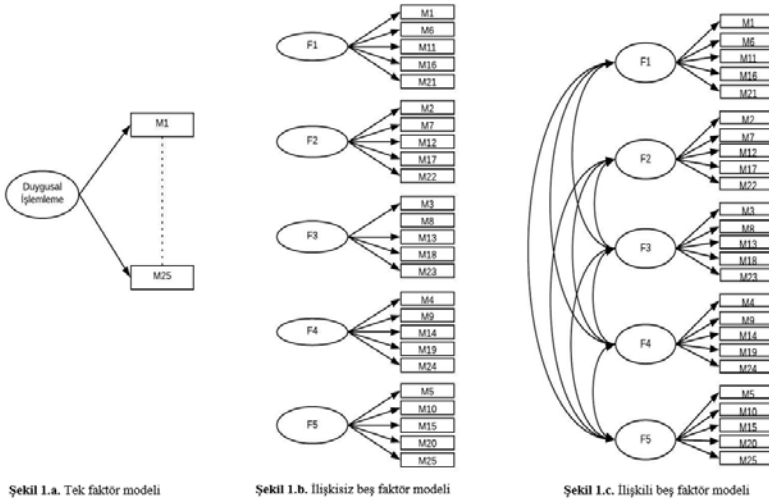
Tablo 1. DİÖ'nün faktör analizi sonuçları, ve madde toplam korelasyon katsayıları

Faktör	Madde No	Standartlaştırılmış Yükler	t-değeri	Ortalama \pm SS	Madde toplam korelasyonları
1	Madde 1	,72	17,03	4,83 \pm 2,58	,58
1	Madde 6	,68	16,53	4,07 \pm 2,81	,64
1	Madde 11	,84	22,23	4,34 \pm 2,78	,60
1	Madde 16	,90	24,65	4,65 \pm 2,95	,65
1	Madde 21	,75	18,65	4,77 \pm 2,90	,63
2	Madde 2	,64	15,03	5,67 \pm 2,70	,59
2	Madde 7	,67	16,09	4,66 \pm 3,08	,60
2	Madde 12	,67	16,03	4,58 \pm 2,76	,59
2	Madde 17	,84	22,21	5,27 \pm 2,91	,72
2	Madde 22	,81	20,74	6,33 \pm 2,74	,70
3	Madde 3	,66	15,45	4,08 \pm 2,97	,48
3	Madde 8	,66	15,44	3,52 \pm 2,64	,54
3	Madde 13	,53	11,73	3,07 \pm 3,17	,43
3	Madde 18	,80	20,02	3,93 \pm 3,35	,65
3	Madde 23	,81	20,6	3,78 \pm 2,91	,61
4	Madde 4	,19	4,14	4,83 \pm 3,02	,26
4	Madde 9	,34	7,32	4,88 \pm 2,88	,40
4	Madde 14	,07	1,44	3,8 \pm 2,47	,10
4	Madde 19	,77	17,82	4,09 \pm 2,82	,66
4	Madde 24	,53	11,77	4,51 \pm 2,85	,54
5	Madde 5	,65	15,06	3,86 \pm 3,04	,55
5	Madde 10	,69	16,16	2,38 \pm 2,53	,56
5	Madde 15	,55	12,38	3,35 \pm 3,04	,52
5	Madde 20	,83	21,12	4,27 \pm 3,04	,71
5	Madde 25	,56	12,5	3,83 \pm 2,94	,48

DİÖ: Duygusal İşleme Ölçeği, (1): Baskılama, (2): İşlemlenmemiş Duygu Belirtileri, (3): Düzenlenmemiş Duygular, (4): Kaçınma, (5): Zayıf Duygusal Deneyim

Test-Tekrar Test Güvenirliği için 95 katılımcıya iki hafta sonra test tekrar uygulanmıştır. Başlangıçta uygulanan ölçeğin değerleri ile tekrar-test değerleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu ($r= .70$; $p<0,001$) görülmüştür. Alt ölçeklerin tekrar testleri incelendiğinde ise beş alt ölçeğin de tekrar testleri ile anlamlı korelasyonu olduğu bulunmuştur (sırasıyla baskılama $r=.67$; $p<0,001$, işlemlenmemiş duygu belirtileri $r=.55$; $p<0,001$,

düzenlenmemiş duygular $r=.64$; $p<0,001$, zayıf duygusal deneyim $r=.65$; $p<0,001$, kaçınma $r=.63$; $p<0,001$).

Şekil 1.a. Tek faktör modeli Şekil 1.b. İlişkisiz beş faktör modeli Şekil 1.c. İlişkili beş faktör modeli
F1: Baskılama, F2:İşlenmemiş Duygu Belirtileri, F3: Düzenlenmemiş Duygular, F4: Kaçınma, F5: Zayıf Duygusal Deneyim

Doğrulayıcı faktör analizi

Ölçeğin yapı geçerliğinin test edilmesi amacıyla LISREL 8.80 istatistik paket programıyla doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Ölçeğin geçerlik çalışmaları için alternatif modeller oluşturularak ölçeğin puanlanması ve yorumlanmasında en uygun model belirlenmeye çalışılmıştır. Analizler için ölçeğin kovaryans matrisi oluşturulmuş ve maksimum olabilirlik kestirim yöntemi kullanılmıştır. Şekil 1’de sunulan üç alternatif model test edilmiştir. Birinci model “tek-faktör modeli” olarak adlandırılmıştır ve bu modelde ölçeğin 25 maddesi gözlenen değişken olarak tek bir faktöre bağlanmıştır. İkinci model “ilişkili beş faktör modeli” olarak adlandırılmıştır. Bu modelde ölçme aracının orijinalinde olduğu gibi beşer maddeden oluşan beş faktörlü (baskılama, işlenmemiş duygu belirtileri, düzenlenmemiş duygular, kaçınma, zayıf duygusal deneyim) yapı test edilmiştir. Üçüncü modelde ise beş faktör modeli açımlayıcı faktör analizinde dik döndürme yöntemlerine benzer şekilde beş faktörün birbirleri ile korelasyonu sıfır olarak tanımlanmış parametre kestirimleri bu kısıt ile yapılmıştır. Son olarak ise Tablo 1’de görüldüğü gibi madde faktör yükü ve madde-toplam puan korelasyonu düşük ve anlamsız olan 14. madde ölçekten çıkarılarak en iyi model olarak bulunan ilişkili beş faktör modeli test edilmiştir.

Model uyumu için ki-kare, RMSEA (root mean square error of approximation-yaklaşık hataların ortalama karekökü) ve CFI (comparative fit index-karşılaştırılmalı uyum indeksi) değerleri göz önünde bulundurulmuştur. Ki-kare değeri örneklem genişliğine fazlasıyla duyarlı olduğu için ki-kare değerinin ilgili modelin serbestlik derecesine bölünmesi ile elde edilen oran (χ^2 / sd) model uyumu göstergesi olarak kullanılmaktadır. Bu değer 2 ve 3 arasında ise verinin model uyumunun iyi olduğu 5’e kadar değerlerin ise kabul edilebilir uyuma işaret ettiği raporlanmaktadır. En çok raporlanan bilgi kriterle-

rinden biri olan RMSEA değerinin %90 güven aralığında alabileceği değerlerin .05'den küçük olması iyi model uyumuna işaret etmektedir. Her ne kadar .08 ile .05 arasındaki değerler kabul edilebilir uyum olarak raporlansa da .10'a kadar olan değerlerin kabul edilebilir olduğu genel kabul görmüştür. CFI değerinin ise .95'ten büyük değerler olması iyi uyumu göstermektedir (Thompson 2004).

Tablo 2'de sunulduğu gibi alternatif dört model içerisinde en iyi uyumu beş faktörün ilişkili olduğu ve madde-14'ün model dışında bırakıldığı model 4 sağlamıştır.

Tablo 2. Doğrulamalı faktör analizi bulguları

Model	χ^2	sd	χ^2 / sd	RMSEA	CFI
Model-1. Tek faktör modeli	2276.65	275	8.28	.14 [.14; .15]	.88
Model-2. İlişkisiz faktörler modeli	2294.86	275	8.35	.13 [.13; .14]	.88
Model-3. İlişkili faktörler modeli	1138.77	265	4.30	.08 [.078; .087]	.95
Model-4. İlişkili faktörler modeli (madde 14 çıkarılmış)	933.77	242	3.85	.07 [.072; .082]	.96

Tablo 3. DiÖ toplam ve alt boyutlarının TAÖ, CDKÖ VE KSE ile arasındaki korelasyon katsayıları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
1.DİÖ	-	.77 2**	.84 0**	.72 2**	.67 1**	.79 6**	.51 7**	.55 1**	.42 9**	.16 7**	.29 4**	.17 0**	.22 3**	.29 7**	.58 1**	.63 3**	.58 6**	.43 7**	.58 7**
2.DİÖ-B		-	.61 6**	.33 1**	.39 7**	.55 8**	.39 8**	.35 1**	.41 5**	.14 8**	.49 2**	.36 0**	.36 3**	.41 9**	.35 6**	.44 4**	.41 2**	.26 7**	.28 7**
3.DİÖ-ID			-	.52 8**	.46 0**	.57 3**	.35 0**	.40 5**	.31 6**	.04 5	.28 8**	.20 3**	.19 8**	.26 1**	.50 0**	.59 7**	.48 0**	.39 7**	.44 8**
4.DİÖ-DD				-	.37 5**	.48 8**	.38 8**	.43 6**	.24 3**	.17 0**	-	.03	.11	-	.05 8	.51 3**	.48 4**	.33 5**	.70 8**
5.DİÖ-K					-	.40 5**	.24 2**	.27 6**	.16 3**	.09 0**	.08 2	.05 7	.07 8	.06 8	.33 3**	.32 2**	.32 7**	.24 3**	.30 2**
6.DİÖ-ZDD						-	.57 1**	.61 5**	.47 2**	.17 6**	.26 3**	.12 1**	.20 2**	.29 6**	.50 6**	.53 8**	.52 5**	.41 4**	.47 4**
7.TAÖ							-	.86 7**	.81 9**	.60 6**	.31 9**	.13 5**	.22 1**	.37 6**	.51 6**	.51 6**	.51 6**	.35 2**	.45 6**
8.TAÖ-DTG								-	.65 2**	.24 1**	.22 3**	.07 5	.17 1**	.28 0**	.58 5**	.57 5**	.55 7**	.41 7**	.52 2**
9.TAÖ-SDG									-	.25 4**	.38 9**	.20 5**	.20 5**	.45 8**	.39 9**	.41 0**	.40 6**	.26 0**	.29 0**
10.TA-Ö-DVD										-	.13 7**	.05 8	.15 1**	.15 4**	.15 3**	.18 0**	.18 3**	.08 5	.18 2**
11.CD KÖ											-	.82 6**	.62 3**	.81 2**	.21 4**	.28 0**	.29 2**	.22 2**	.04 1
12.CD KÖ-Ö												-	.34 2**	.42 1**	.14 7**	.21 5**	.21 0**	.18 4**	.04 1
13.CD KÖ-K													-	.36 9**	.15 4**	.19 3**	.17 8**	.16 1**	.05 2
14.CD KÖ-M														-	.19 5**	.23 6**	.27 1**	.16 8**	.10 0**
15.KS E-A															-	.78 3**	.81 1**	.68 9**	.66 8**
16.KS E-D																-	.82 0**	.63 3**	.65 0**
17.KS E-OB																	-	.60 9**	.66 7**
18.KS E-S																		-	.49 1**
19.KS E-H																			-

DİÖ Duygusal İşleme Ölçeği, DİÖ-B Baskılama, DİÖ-ID İşlenmemiş Duygu Belirtileri, DİÖ-DD Düzenlenmemiş Duygular, DİÖ-K Kaçınma, DİÖ-YDD Zayıf Duygusal Deneyim, TAÖ Toronto Aleksitimi Ölçeği, TAÖ-DTG Duyguları Tanımada Güçlük, TAÖ-SDG Söze Dökmede Güçlük, TAÖ-DVD Dışa Vuruk Düşünme, CDKÖ Caurthould Duygu Kontrol Ölçeği, CDKÖ-Ö Öfke, CDKÖ-K Kaygı, CDKÖ-M Mutsuzluk, KSE-A Kısa Semptom Enanteri Anksiyete, KSE-D Depresyon, KSE-OB Olumsuz Benlik, KSE-S Somatizasyon, KSE-H Hostilite; * p<0.05, ** p<0.01

Diğer ölçüm araçları ile ilişkiler

Ölçeğin yapı geçerliğinin yanı sıra yakınsak geçerlik de test edilmiştir. Ölçeğin yakınsak geçerliğini test etmek için duygusal işleme süreçleri ile ilgili olarak TAÖ, CDKÖ ve KSE arasında korelasyon analizi yapılmıştır. Ölçeğin toplam puanının ve alt ölçeklerinin diğer ölçüm araçları ile olan korelasyonları Tablo 3'de sunulmuştur. Korelasyon sonuçları incelendiğinde ölçeğin toplam puanının TAÖ toplam puanı (.52) ve alt ölçeklerinin yanı sıra KSE'nin alt ölçekleri ile (korelasyon katsayıları .44 ile .63 arasında); baskılama alt ölçeğinin CDKÖ toplam (.49) ve CDKÖ-M (.42) ve KSE-D (.45), KSE-OB (.41) ile; işlenmemiş duygu belirtileri alt ölçeğinin TAÖ-DTG (.41) ve KSE'nin alt ölçekleri ile (korelasyon katsayıları .40 ile .60 arasında); düzenlenmemiş duygular alt ölçeğinin TAÖ-DTG (.44) ve KSE'nin alt ölçekleri ile (korelasyon katsayıları .34 ile .71 arasında); Kaçınma alt ölçeğinin KSE-A (.33), KSE-D (.32) ve KSE-OB (.33) ile; zayıf duygusal deneyim alt ölçeğinin TAÖ toplam (.57) ve TAÖ'nün alt ölçekleri TAÖ-DTG (.61), TAÖ-SDG (.47) ve ayrıca KSE'nin alt ölçekleri ile (korelasyon katsayıları .41 ve .54 arasında) orta ve yüksek düzeyde anlamlı ve pozitif korelasyonel ilişkisi olduğu görülmüştür.

Gruplar arası farklılıklar

Sosyodemografik veri formunda yer alan şu ana kadar herhangi bir psikolojik/psikiyatrik rahatsızlıkları olup olmadıkları ve bir uzmandan (psikolog/psikiyatrist) yardım alıp almadıkları ile ilgili maddeler incelenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerden psikolojik rahatsızlıkları var ise rahatsızlığın ne olduğunu belirtmeleri istenmiştir. Öz bildirimde dayalı cevaplar incelendiğinde ağırlıklı olarak depresyon ve kaygı ile ilişkili (örn., panik atak, panik, sınav kaygısı gibi) cevaplar rapor edilmiştir. Katılımcılardan 102 kişinin psikolojik yardım talebi olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular ışığında, psikolojik yardım talebi olup bir uzman ile görüşen ve daha önce hiç psikolojik yardım talebi olmayan kişiler olarak iki grup oluşturulmuştur. Gruplar arasında DİÖ toplam ve alt ölçekler açısından fark olup olmadığını incelemek için bağımsız örneklem t testi analizleri yapılmıştır. Analiz bulguları doğrultusunda, Duygusal İşleme Ölçeği toplam puanında psikolojik yardım talebi olan ve olmayan kişiler açısından anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($F(1, 484)=8.47, p<.01$). Psikolojik yardım talebi bulunan kişilerin ölçekten aldıkları toplam puan ortalamalarının ($Ort= 117.91, S= 40.45$), yardım talebi bulunmayan kişilerin toplam puan ortalamalarından ($Ort= 104.94, S= 39.85$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Alt ölçekler incelendiğinde işlenmemiş duygu belirtileri alt ölçeğinin puan ortalamasında psikolojik yardım talebinin anlamlı bir etkisi olduğu bulunmuştur ($F(1, 484)=8.42, p<.01$). Psikolojik yardım talebi olanların bu ölçekten aldıkları puanların ($Ort=29.29, S=10.33$) yardım aramayan kişilerden ($Ort= 25.82, S=10.83$) anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür. Düzenlenmemiş duygular alt ölçeği incelendiğinde psikolojik yardım talebinin anlamlı bir etkisi göze çarpmıştır ($F(1,484)= 10.93, p<.01$). Buna göre, yardım arayışı olan kişilerin bu ölçekten aldıkları puan ($Ort= 21.56, S=10.81$) yardım aramayan kişilerin puanlarından ($Ort= 17.52, S=11.01$) daha yüksektir. Kaçınma alt ölçeğinin puan ortalamasında da psikolojik yardım talebinin anlamlı bir etkisi tespit edilmiştir ($F(1,484)= 8.05, p<.01$). Psikolojik yardım talebi olan kişilerin bu ölçekten aldıkları puan ($Ort=24.56, S=11.74$), yardım talebi olmayan kişilerin puanlarına ($Ort=21.69, S=8.26$) göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur.

Tartışma

Duygu düzenleme, duygu kontrolü gibi farklı duygusal süreçlerin psikopatolojiler ile ilişkisine yönelik araştırmalar gün geçtikçe artmaktadır. İlgili alanyazın çalışmalarında duygusal işleme boyutları ayrı ayrı ölçüm araçları ile değerlendirilmektedir. Baker ve arkadaşları (2004, 2007, 2010) tarafından duyguların algılanmasından ifade edilmesini bütünsel bir şekilde kapsayan duygusal işleme modeli oluşturulmuştur. Duygusal İşleme Ölçeği alanyazındaki duygusal işleme bir bütün olarak kapsamlı şekilde değerlendirebilen ve güncel psikopatoloji ve psikoterapi uygulamalarının yanı sıra çeşitli fiziksel rahatsızlıklarda da yaygın olarak kullanılan güvenilir ve geçerli bir ölçüm aracı olarak dikkat çekmektedir. Ülkemizde bu alanda kullanılacak çok uygun bir ölçüm aracının olmadığı belirlenmiştir. Bu nedenle bu çalışmada bu ölçüm aracı Türkçe'ye çevrilerek psikometrik özellikleri incelenmiştir.

Ölçeğin güvenilirlik analizleri için iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve ölçeğin toplam puanının iç tutarlılık katsayısı .90 olarak bulunmuş olup alt boyutlarının ise .53 ile .87 arasında değiştiği görülmüştür. Kaçınma alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı diğer alt ölçeklere göre daha düşüktür. Ölçeğin orijinal çalışmasında ve diğer kültürlerde yapılan uyarlama çalışmalarında da kaçınma alt ölçeğinin daha düşük iç tutarlılık katsayısına sahip olduğu bulunmuştur (Baker ve ark. 2010, Gorska ve Jasielska 2010, Orbegozo ve ark. 2017, Gay ve ark. 2019). Dolayısıyla bu çalışmada da bu bulgunun tekrarlanması şaşırtıcı olmamıştır. Kaçınma alt ölçeğinin güvenilirlik analizleri bu alt ölçeğin kabul edilebilir güvenilirlik düzeyinde olduğunu göstermiştir. Bunun yanı sıra madde güvenliği için yapılan madde toplam puan analizleri tüm ölçek maddelerinin ölçeğe yaptıkları katkıların istatistiksel olarak anlamlı olduğuna işaret etmiştir. Ayrıca, yapılan test tekrar test analizleri uyarlanan ölçüm aracının zamana karşı tutarlılığının olduğunu göstermiştir. Sonuç olarak, ölçeğin Türkçe formunun kabul edilebilir güvenilirlik düzeyi gösterdiği ortaya çıkmaktadır.

Ölçeğin yapı geçerliği için yapılan analizler Duygusal İşleme Kuramı'na bağlı olarak geliştirilen ölçüm aracının beş faktörlü benzer faktör yapısına sahip olduğu bulgusu hem orijinal hem de uyarlama çalışmalarının yanı sıra Türkçe uyarlama çalışmasında da doğrulanmıştır (Baker ve ark. 2010, Orbegozo ve ark. 2017, Gay ve ark. 2019). Doğrulayıcı faktör analizinden elde edilen uyum indekslerine göre beş faktörün ilişkili olduğu modelin kabul edilebilir uyum gösterdiği bulunmuştur. Faktör analizi neticesinde ortaya çıkan faktör yapıları ölçeğin orijinal çalışması ile benzer olduğu için alt ölçek isimlendirmeleri orijinal çalışmadaki alt ölçeklerin çevirisi şeklinde yapılmıştır. Ölçeğin kaçınma faktörünün maddelerinin düşük faktör yüklerinin yanı sıra düşük tutarlılığa sahip olması hem orijinal hem de kültürler arası geçerlik çalışmalarında ortaya konmuştur. Mevcut çalışmada da Duygusal İşleme Ölçeği'nin yapı geçerliğini test etmek amacıyla yapılan doğrulayıcı faktör analizi neticesinde kaçınma alt boyutunu oluşturan 4. ve 14. maddenin faktör yüklerinin, .30'dan düşük olduğu bulunmuştur. Bu iki madde çıkarılarak yapılan analizlerde kaçınma alt ölçeğinin Cronbach alfa katsayılarının değişmediği görülmüş ancak 14. madde çıkarılarak yapılan doğrulayıcı faktör analizinin sonucunda verilerin daha iyi uyum sağladığı görülmüştür. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda bu iki maddenin ölçekte kalmasının ölçeğin genel yapısına olumsuz bir katkısının olmadığı yorumu yapılabilmektedir (Çapık 2014). Bu analizler neticesinde 4. ve 14. maddenin ölçekte yer almasının ölçeğin genel yapısına olumsuz bir katkı yapmaması, ölçeğin orijinal 25 maddelik yapısını korumak ve ölçeğin uluslararası çalışmalarla kıyaslama olanağı

tanımasını göz önünde bulundurarak bu maddelerin ölçekten çıkarılmamasına karar verilmiştir. Bu bulgular, Orbegozo ve arkadaşlarının (2017) uyarlama çalışmalarında olduğu gibi, kaçınma alt ölçeğinin hem teorik hem de kültürel çevirileri ve maddelerin yorumlanması anlamında yeniden değerlendirilmesi gerektiğini düşündürmektedir. Gay ve arkadaşları (2019) Fransızca uyarlama çalışmasında kaçınma faktörünün maddeleri ile ilgili benzer sonuçlar elde etmiştir. Bununla birlikte, Baker ve arkadaşları (2010) ve Gay ve arkadaşları (2017) çalışmalarında klinik örneklem ve kontrol grupları kullanmış ve duygusal işleme stilleri açısından grupların birbirlerinden anlamlı farklılıklar göstererek ayırt ediciliğini tespit etmişlerdir. Bu durum öğrenci örnekleminin genel popülasyonu temsil etmediğini doğrulamaktadır. Mevcut çalışmada ise lisans öğrencileri yer almıştır. Demografik veri formunda daha önce en az bir kez psikiyatrist/psikolog ile görüşen ve psikolojik yardım talebinde bulunmayan katılımcıların olduğu tespit edilmiştir. Ağırlıklı olarak depresyon ve kaygı ile ilişkili belirtiler nedeniyle daha önce psikolojik yardım arayışında olup psikolog veya psikiyatrist ile görüşen kişiler ile daha önce hiçbir uzmana gitmeyip aktif bir psikolojik yardım arayışında olmayan kişiler gruplara ayrılmıştır. Bu gruplar arasında duygusal işleme stilleri açısından bir fark olup olmadığı sorusu için t-test analizleri yapılmış ve analizler iki grubun hem toplam puan hem de alt ölçekler bakımından anlamlı farklılıklar olduğunu göstermiştir. Psikolojik yardım talebinde bulunup psikolog/psikiyatrist ile en az bir kez görüşen kişilerin kendilerine söylenen belirtilerin öz bildirimine dayalı olması unutulmaması şartıyla bu bulgular ölçeğin Türkçe formunun tanı almış klinik gruplar için farklı kültürlerde olduğu gibi (Gay ve ark. 2017) ayırt edici bir nitelik taşıyabileceğini düşündürmüştür.

Ölçeğin yakınsak geçerliği için duygusal işleme kuramı ile ilişkili olabilecek kavramlara yönelik çeşitli öz bildirim araçları ile DİÖ arasındaki korelasyon katsayıları incelenmiştir. Genel olarak Duygusal İşleme Ölçeğinin toplam puanının ve tüm alt ölçeklerinin anksiyete, depresyon, hostilete, olumsuz benlik ve somatizasyon gibi psikolojik belirtiler ile orta ve yüksek seviyede ilişkili olduğu görülmüştür. Duygusal işlemede yaşanan zorlukların özellikle depresyon ve anksiyete gibi psikolojik belirtilerle olan ilişkisi alanyazın çalışmaları tarafından da desteklenmektedir (Baker ve ark. 2004, Joormann ve Gotlib, 2010). Bununla birlikte orijinal geçerlik çalışması ve uyarlama çalışmalarında da psikolojik belirtilerle duygusal işleme arasında pozitif anlamlı ilişkilerin olduğu tespit edilmiştir (Baker ve ark. 2007, Gay ve ark. 2019). Bu çalışma ile birlikte depresyon ve anksiyetinin yanı sıra hostilete, somatizasyon ve olumsuz benlik ile duygusal işleme arasında ilişki bulunmuştur. Bu bulgular, ölçeğin geçerliği lehine yorumlanmıştır. Bununla birlikte Duygusal İşleme Ölçeği toplam ve alt ölçek puanları ile Toronto Aleksitimi Ölçeği'nin toplam ve alt ölçek puanları arasında anlamlı ilişkiler uyarlama çalışmaları ve orijinal çalışmalar ile tutarlılık göstermektedir (Baker ve ark. 2010, Gay ve ark. 2019). Ayrıca, DİÖ'nün Zayıf Duygusal Deneyim faktörü aleksitimi kavramına vurgu yaptığı görüşü orijinal çalışmayla tutarlı bir şekilde bu çalışmada da bulunmuştur (Baker ve ark. 2010). Zayıf duygusal deneyim faktörü duyguları tanıma ve anlamadaki zorluklara karşılık gelmektedir. Beklenildiği gibi özellikle Baskılama alt ölçeğinin Duyguları Söze Dökmede Güçlük alt ölçeği ve Caurthould Duygu Kontrol Ölçeği'nin toplam ve öfke, kaygı ve mutsuzluk alt ölçekleri ile ilişkisi duygusal kontrol ile ilişkisini ortaya çıkarmıştır (Baker ve ark. 2007). Duygusal işleme olarak baskılama duyguların söze dökülmesi noktasında aşırı kontrol çabalarına işaret etmektedir. Kaçınma alt ölçeğinin özellikle anksiyete ve depresyonun yanı sıra olumsuz benlik, somatizasyon ve hostilete alt ölçekleri anlamlı korelasyonel ilişkisi bir duygusal işleme olarak kaçınmanın psikolojik belirti-

lerde rol oynadığı görüşünü destekler niteliktedir (Moulds ve ark. 2007). Özetle bu bulgular, Duygusal İşleme Ölçeği ve alt ölçeklerinin geçerliğini desteklemektedir.

Sonuç

Bu çalışma hem klinik hem de klinik olmayan örnekleme duygusal işleme değerlendirmeyi amaçlayan Duygusal İşleme Ölçeği'nin Türkçe formunun güvenilir ve geçerli bir ölçüm aracı olduğunu göstermesi açısından önemli bir çalışmadır. Ancak Duygusal İşleme Ölçeği'nin Türkçe'ye kazandırılmasını sağlayan bu çalışmanın bazı kısıtlılıkları da mevcuttur. Çalışmanın en belirgin kısıtlılığı örneklem özellikleri ile ilgilidir. Ölçeğin Türkçe formunun psikometrik özellikleri belirli bir yaş aralığındaki katılımcılar ile yapılmıştır. Bununla birlikte klinik dışı, lisans öğrencileri ile gerçekleştirilmiş olması çalışmanın sonuçlarının genellenebilmesi konusunda kısıtlılık oluşturmaktadır. Ölçeğin geliştirme ve bazı kültürlerdeki uyarlama çalışmaları incelendiğinde lisans öğrencilerinin yanı sıra psikolojik ve fiziksel rahatsızlık tanı almış farklı yaş aralığında katılımcıların yer aldığı görülmüştür. Gelecekte yapılacak çalışmaların ölçeğin Türkçe formunun çeşitli fiziksel kronik rahatsızlıklarla, psikolojik bozukluk tanısı almış klinik örnekleme ve yaş aralığının daha geniş olduğu yetişkin sağlıklı örnekleme tekrarlaması önem arz etmektedir. Kaçınma faktörüne ilişkin orijinal ve uyarlama çalışmalarla tutarlı bulgulara sahip Türkçe formunun farklı kültürlerde de önerildiği üzere gelecekteki çalışmalarda bu faktörün farklı örneklemlerde yeniden değerlendirilmesi yararlı olacaktır. Ölçek bütünlüğünü korumak adına kaçınma faktöründe yer alan iki madde çıkarılmamıştır. Gelecek çalışmalarda ölçekte dilimize uygun başka değişikliklerin yapılarak analizlerin tekrarlanmasının önemli olabileceği düşünülmektedir. Duygusal İşleme Ölçeği'nin Türkçeye kazandırılması psikopatolojinin altında yatan mekanizmaların araştırılmasının yanı sıra psikoterapi uygulamalarında kişi ile ilgili formülasyonun oluşturulması, ihtiyacı doğrultusunda müdahaleye duygusal işleme stillerine göre stratejiler eklenmesi ve psikoterapi sonucunda ortaya çıkan değişimin değerlendirilmesi gibi hem teorik hem de uygulama alanında araştırmacılara ve klinisyenlere önemli katkılar sunacaktır.

Kaynaklar

- Bagby RM, Parker JD, Taylor GJ (1994) The twenty-item Toronto Alexithymia Scale—I. Item selection and cross-validation of the factor structure. *J Psychosom Res*, 38:23-32.
- Baker R, Gale L, Abbey G, Thomas S (2013) Emotional Processing Therapy for post traumatic stress disorder. *Couns Psychol Q*, 26:362-385.
- Baker R, Holloway J, Thomas PW, Thomas S, Owens M (2004) Emotional processing and panic. *Behav Res Ther*, 42:1271-1287.
- Baker R, Owens M, Thomas S, Whittlesea A, Abbey G, Gower P et al. (2012) Does CBT facilitate emotional processing? *Behav Cogn Psychother*, 40:19-37.
- Baker R, Thomas S, Thomas PW, Owens M (2007) Development of an emotional processing scale. *J Psychosom Res*, 62:167-178.
- Baker R, Thomas S, Thomas PW, Gower P, Santonastaso M, Whittlesea A (2010) The Emotional Processing Scale: scale refinement and abridgement (EPS-25). *J Psychosom Res*, 68:83-88.
- Baker R, Thomas P, Thomas S, Santonastaso M, Corrigan E (2015) *The Emotional Processing Scale*. Oxford, UK, Hogrefe.
- Cisler JM, Olatunji BO, Feldner MT, Forsyth JP (2010) Emotion regulation and the anxiety disorders: An integrative review. *J Psychopathol Behav Assess*, 32:68-82.
- Çapık C (2014) Geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarında doğrulayıcı faktör analizinin kullanımı. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 17:196-205.

- Derogatis LR (1992) SCL-90-R: Administration, Scoring & Procedures Manual-II For The (Revised) Version and Other Instruments of the Psychopathology Rating Scale Series. Towson, MD, Clinical Psychometric Research.
- Esteves JE, Wheatley L, Mayall C, Abbey H (2013) Emotional processing and its relationship to chronic low back pain: Results from a case-control study. *Man Ther*, 18:541-546.
- Foa EB, Kozak MJ (1986) Emotional processing of fear: exposure to corrective information. *Psychol Bull*, 99:20-35.
- Foa EB, Kozak MJ (1991) Emotional processing: Theory, research and clinical implications for anxiety disorders. In *Emotion, Psychotherapy & Change* (Eds JD Safran, LS Greenberg):21-49. New York, Guilford Press.
- Garnefski N, Kraaij V, Spinhoven P (2001) Negative life events, cognitive emotion regulation and emotional problems. *Pers Individ Dif*, 30:1311-1327.
- Gay MC, Baker R, Vrignaud P, Thomas P, Heinzlef O, Haag P et al. (2019) Cross-cultural validation of a French version of the Emotional Processing Scale (EPS-25). *Revue Européenne de Psychologie Appliquée*, 69:91-99.
- Gay MC, Bungener C, Thomas S, Vrignaud P, Thomas P, Baker R et al. (2017) Anxiety, emotional processing and depression in people with multiple sclerosis. *BMC Neurol*, 17:43.
- Gilboa - Schechtman E, Avnon L, Zubery E, Jeczmierni P (2006) Emotional processing in eating disorders: specific impairment or general distress related deficiency?. *Depress Anxiety*, 23:331-339.
- Górska D, Jasielska A (2010) Konceptualizacja przetwarzania emocjonalnego i jego pomiar-badania nad polską wersją skali przetwarzania emocjonalnego Bakera i współpracowników. *Studia Psychologiczne*, 48:75-87.
- Gotlib IH, Joormann J (2010) Cognition and depression: current status and future directions. *Annu Rev Clinl Psychol*, 6:285-312.
- Gratz KL, Roemer L (2004) Multidimensional assessment of emotion regulation and dysregulation: Development, factor structure, and initial validation of the difficulties in emotion regulation scale. *J Psychopathol Behav Assess*, 26:41-54.
- Gross JJ, John OP (2003) Individual differences in two emotion regulation processes: implications for affect, relationships, and well-being. *J Pers Soc Psychol*, 85:348-362.
- Gross JJ, Muñoz RF (1995) Emotion regulation and mental health. *Clin Psychol (New York)*, 2:151-164.
- Gross JJ, Thompson RA (2007) Emotion regulation: Conceptual foundations. In *Handbook of Emotion Regulation* (Ed JJ Gross):3-24. New York, Guilford Press.
- Güleç H, Köse S, Güleç MY, Çitak S, Evren C, Borckardt J, Sayar K (2009) Reliability and factorial validity of the Turkish version of the 20-item Toronto alexithymia scale (TAS-20). *Klin Psikofarmakol Bulteni*, 19:214-220.
- Honkalampi K, Hintikka J, Tanskanen A, Lehtonen J, Viinamäki H (2000) Depression is strongly associated with alexithymia in the general population. *J Psychosom Res*, 48:99-104.
- Kemmis LK, Wanigaratne S, Ehntholt KA (2017) Emotional processing in individuals with substance use disorder and posttraumatic stress disorder. *Int J Ment Health Addict*, 15:900-918.
- Lane RD, Quinlan DM, Schwartz GE, Walker PA, Zeitlin SB(1990) The levels of Emotional Awareness Scale: A cognitive-developmental measure of emotion. *J Pers Assess*, 55:124-134.
- Lane RD, Schwartz GE (1987) Levels of emotional awareness: a cognitive-developmental theory and its application to psychopathology. *Am J Psychiatry*, 144:133-143.
- Litz BT, Orsillo SM, Kaloupek D, Weathers F (2000) Emotional processing in posttraumatic stress disorder. *J Abnorm Psychol*, 109:26-39.
- Lulé D, Schulze UM, Bauer K, Schöll F, Müller S, Fladung AK et al. (2014) Anorexia nervosa and its relation to depression, anxiety, alexithymia and emotional processing deficits. *Eat Weight Disord*, 19:209-216.
- Martin RC, Dahlen ER (2005) Cognitive emotion regulation in the prediction of depression, anxiety, stress, and anger. *Pers Individ Dif*, 39:1249-1260.
- Martino ML, Gargiulo A, Lemmo D, Dolce P, Barberio D, Abate V et al. (2019) Longitudinal effect of emotional processing on psychological symptoms in women under 50 with breast cancer. *Health Psychol Open*, 6:2055102919844501.
- Moulds ML, Kandris E, Starr S, Wong AC (2007). The relationship between rumination, avoidance and depression in a non-clinical sample. *Behav Res Ther*, 45:251-261.
- Okyavuz ÜH (1993) Use of Toronto Alexithymia Scale and Courtauld Emotional Control Scale in a Turkish population. *Turk Psikiyatri Derg*, 4:18-23.

- Oldershaw A, DeJong H, Hambrook D, Broadbent H, Tchanturia K, Treasure J et al. (2012) Emotional processing following recovery from anorexia nervosa. *Eur Eat Disord Rev* 20:502-509.
- Orbegozo U, Matellanes B, Estévez A, Montero M (2018) Adaptación al castellano del Emotional Processing Scale-25. *Ansiedad y Estrés*, 24:24-30.
- Pennebaker JW (1997) Writing about emotional experiences as a therapeutic process. *Psychol Sci*, 8:162-166.
- Rachman S (1980) Emotional processing. *Behav Res Ther*, 18:51-60.
- Rachman G (2001) Is the Anglo-American relationship still special?. *Wah Q*, 24:5-20.
- Sibelli A, Chalder T, Everitt H, Chilcot J, Moss-Morris R (2018) Positive and negative affect mediate the bidirectional relationship between emotional processing and symptom severity and impact in irritable bowel syndrome. *J Psychosom Res*, 105:1-13.
- Şahin NH, Durak AB, Uğurtaş S (2002) The validity, reliability and factor structure of the Brief Symptom Inventory (BSI). *Türk Psikiyatri Derg*, 13:125-135.
- Taylor GJ (1984) Alexithymia: concept, measurement, and implications for treatment. *Am J Psychiatry*, 141:725-732.
- Teasdale JD (1999) Emotional processing, three modes of mind and the prevention of relapse in depression. *Behav Res Ther*, 37:53-77.
- Wang HB, Liu T, Lu JM, Zhang JJ (2013) Reliability and validity of the emotional processing scale in Chinese undergraduates. *Chin J Clin Psychol*, 21:209-212.
- Watson M, Greer S (1983) Development of a questionnaire measure of emotional control. *J Psychosom Res*, 27:299-305.
- Weihls KL, Enright TM, Simmens SJ (2008) Close relationships and emotional processing predict decreased mortality in women with breast cancer: Preliminary evidence. *Psychosom Med*, 70 117-124.

Yazarların Katkıları: Tüm yazarlar, her bir yazarın çalışmaya önemli bir bilimsel katkı sağladığını ve makalenin hazırlanmasında veya gözden geçirilmesinde yardımcı olduğunu kabul etmişlerdir.

Danışman Değerlendirmesi: Dış bağımsız

Etik Onay: Araştırma için Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi etik kurulundan onay alınmıştır. Tüm katılımcılar aydınlatılmış onam vermişlerdir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir

Authors Contributions: All authors attest that each author has made an important scientific contribution to the study and has assisted with the drafting or revising of the manuscript.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Ethical Approval: Ethical approval was obtained from ethics committee of Dokuz Eylül University Faculty of Letters for the study. All participants gave informed consent.

Conflict of Interest: No conflict of interest was declared by the authors.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.